

ਮੋਰਡੇਕਰ ਦਯਾਨੇਸ਼ਵਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਕ
ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਪੰਡੂ ਬਰਦੇ ਅਤੇ ਅਨਯ
ਫਰਵਰੀ 22, 1995

[ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਲ. ਹੰਸਰੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਬੰਬਈ ਭੂਮੀ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕੋਡ : ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ—ਜਿਸ ਭੂਮੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ—ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ—ਵਿਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਗਿਆ—ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼—ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IV ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਐਕਟ, 1872 : ਧਾਰਾ 23.

ਜਨਜਾਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾਇਆ ਗਿਆ ਭੂਮੀ—ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ—ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਐਕਟ, 1882 : ਧਾਰਾ 53-ਏ.

ਜਨਜਾਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾਇਆ ਗਿਆ ਭੂਮੀ—ਗੈਰ-ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ—ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਦਾਰ—ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਆਗਿਆ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ—ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ—ਧਾਰਾ 53-ਏ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 : ਲੇਖ 21, 38, 39(ਬੀ) ਅਤੇ 46.

ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ—ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ—ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ—ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ—ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ।

ਜਵਾਬੀ, ਇੱਕ ਜਨਜਾਤੀ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 11 ਏਕੜ ਅਤੇ 4 ਗੁਣਠਾ ਭੂਮੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਨਾਲ ਉੱਕਤ ਭੂਮੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਕਲੈਕਟਰ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ। ਕਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ (i) ਜਵਾਬੀ ਜਮੀਨ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰਨਾ; ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਲੇਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ; (ii) ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53-ਏ ਅਧੀਨ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ : 1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਇ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

2. ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਲੇਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਲੇਣ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਖਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹਸਤਾਤਰਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਉਸ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਲੇਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਗਿਆ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸਾਇਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IV ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਝੌਤਾ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਹੈ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਆਫ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53-ਏ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਸੁਧਾਰ. [275-A]

4. ਗਰੀਬਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਲੇਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਵਿਲੇਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਹਸਤਾਤਰਣ ਖਾਲੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸਰਹੀਣ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਜਾਂ ਅਸਾਇਨੀ ਨੂੰ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸਾਇਨੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦੋਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਾਰਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨਾਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 14, 21, 38, 39 ਅਤੇ 46 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (273-ਜੀ-ਐਚ, 274-ਏ-ਡੀ)

5. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਵਚਨ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਰਾਹੀਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ - ਤਿੰਨਤਾ: ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੰਡਣ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਵਾਤੀ ਬਾਲਸੁਬ੍ਰਹਮਣਯਮ ਬਨਾਮ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕਲੈਕਟਰ, ਨੈੱਲੋਰ, (1986) 2 ਏ.ਐਲ.ਟੀ 1; ਡੀ.ਟੀ.ਸੀ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਟੀ.ਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਂਗਰਸ, [1990] ਸੁਪਲ. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 192, ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀਜੀ, ਮੇਰੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਸਮਾਜਵਾਦ, ਪੰਨਾ 82-83; ਬੀ.ਕੇ. ਰਾਏ, ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦਾ ਸਮਾਜ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਪੰਨਾ.52; ਰੈਬਸਨ, ਕਲਿਆਣ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਸਮਾਜ, ਪੰਨਾ. 11; ਐਮ.ਪੀ. ਹਾਲ, ਆਧੁਨਿਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, 1952 ਐਡਨ. ਪੰਨਾ. 303; ਐਸ.ਜੀ. ਸਟਰਮੇ, ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕਲਿਆਣ ਪੰਨਾ. 142; ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ ਵੋਲ. 23, ਪੰਨਾ. 389; ਕੋਟਿਲਿਆ ਦਾ,

ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ; ਪੀਟਰ ਸਿੰਗਰ, ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ, 1979; ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਿਕਲੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ, 1948; ਗੈਨਵਿਲ ਆਸਟਿਨ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਬਾਧ ਜਾਲ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਸੰਸਥਾਨ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀ ਅਧਿਐਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰ; ਇਲੀਅਟ ਡੋਡਸ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ 1957 ਐਡਨ. ਪੰਨਾ. 17; ਰੈਬਰਟ ਐਲ. ਸਾਈਮਨ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਪਾਈ; ਵਿਸ਼ਵ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰੋਤ (1984) ਪੰਨਾ. 198; ਡਾਇਆਸ, ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ, 5ਵੀਂ ਐਡਨ. ਪੰਨਾ.85; ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰ ਗਡਕਰ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਇਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੇਸਟਲੇਟਸ, 1969 ਈ.ਡੀ. p.18; ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਕੇ. ਮੈਥਿਊ, ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ p.38-39; ਰਾਵੀਸ, ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਜਸਟਿਸ p.259, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 952 ਦਾ 1977.

24.9.76 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜੋ ਕਿ ਐਸ.ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 4618 ਦਾ 1976 ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਵੀ.ਐਨ. ਗਣਪੁਲੇ ਅਤੇ ਏ.ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਏ.ਐਸ. ਭਾਸਮੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸੰਗਮਨੇਰ ਬਦੁਰਕ ਪਿੰਡ, ਅਹਿਮਦਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਸਰਵੇ ਨੰਬਰ 265 ਉੱਤੇ 11 ਏਕੜ 4 ਗੁੰਠਾਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੀ, ਜੂਨ, 1960 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਇੱਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀ-ਅਲਾਟੀ ਨਾਲ 27 ਜੂਨ, 1968 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੱਦ ਲਈ ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਤੋਂ ਵਿਲੇਖਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ। ਕਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗਣਪੁਲੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਇੱਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੇਠ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਵਿਲੇਖਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਬਈ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕੋਡ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 53-ਏ ਅਧੀਨ ਉਸੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਲੇਖਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਵਿਆਪਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀਜੀ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਮੇਰੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦ' ਵਿੱਚ, ਪੰਨਾ 82-83 ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਧਨ ਲੱਭਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇਣਾ..... ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਸਾਨ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਉਸ ਦੇ ਕਰੋੜਪਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਹੈ।"..... "ਆਰਥਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮਤਲਬ ਪੁੰਜੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿੱਚ ਸਦੀਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਦੈਲਤ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ

ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਰਧ-ਭੁੱਖੇ, ਨੰਗੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਉੱਚਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ..... ਇੱਕ ਹਿੰਸਕ ਅਤੇ ਖੂਨੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਯਕੀਨੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਸਵੈਚਾਲਿਤ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦੀ ਜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।"

ਰਬੀਨਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾਈ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਲ ਉੱਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਯੁੱਗਾਂ ਦੀ ਖਾਲੀਪਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਬੋਝ."

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੀ.ਕੇ. ਰਾਏ ਨੇ ਆਪਣੀ "ਸੋਸ਼ਿਓ-ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਵਿਊਜ਼ ਆਫ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ" ਵਿੱਚ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੰਨਾ . 52 ਉੱਤੇ, ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :

"ਮੈਂ ਉਸ ਰੱਬ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੂਹ; ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉੱਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਦਰੀਵਾਦ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ..... ਹੋਰ ਰੋਟੀ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਹੋਰ ਮੌਕਾ....."

ਗਰੀਬਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ:

"ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਗਰੀਬਾਂ, ਅਣਜਾਣਾਂ, ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ ਜਦ ਤੱਕ ਦਿਲ ਰੁਕ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਦਿਮਾਗ ਘੁੰਮ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ....."

ਇੱਕ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਪਿੱਠੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

"ਚੁੱਪ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ; ਰੋਣਾ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਰੋਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇਲਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਕੰਧਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਪੀੜ ਅਤੇ ਤੜਪ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਪੇਪ ਪਾਇਅਸ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ, ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ "ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਨਾ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੁਕਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ, ਇਸ ਲਈ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਇੰਡੀਆ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 1931 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਜਨਤਾ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਆਰਥਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ" ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ "ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ" ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ, ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਸੀਆਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ। ਚੈਪਟਰ ਇਲ ਆਫ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ IV ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਜਮਹੂਰੀ

ਗਣਰਾਜ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ 42ਵੇਂ (ਸੋਧ) ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਜਮਹੂਰੀ ਵਜੋਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਣਤੰਤਰ।

ਰੋਬਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਟੇਟ ਐਂਡ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੋਸਾਇਟੀ' ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 11 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ:

"ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨੇਸ਼ਨ ਆਏ। ਬੈਂਥਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀਤਾਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਬਿਸਮਾਰਕ ਅਤੇ ਬੇਵਰਿਜ਼ ਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੀਮਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਆਏ। ਫੇਬੀਅਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਉਦਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਆਏ। ਟਾਵਨੀ ਤੋਂ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਜੋਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਵਜੋਂ ਲਾਲਚ ਦੀ ਅਸਵੀਕਾਰਤਾ ਆਈ। ਵੈਂਬਸ ਤੋਂ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਆਏ।"

ਰੋਬਸਨ ਨੇ ਪੰਨਾ 192 ਤੇ ਕਿਹਾ :

"ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ, ਫੁਰਸਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹਨ।" ਜਾਰਜ ਵਾਟਸਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਬਸਨ ਨੇ ਉਦਯੋਗਤ ਕੀਤਾ, ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਜੀਵਨ ਮਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁੜ-ਵੰਡਣਾ। ਐਮ.ਪੀ. ਹਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ "ਆਧੁਨਿਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ" ਵਿੱਚ, 1952 ਐਡਨ. ਦੇ ਪੰਨਾ 303 ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁਦਾਇਕ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਿਹਤ, ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਿਆਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ।" ਐਸ.ਜੀ. ਸਟਰਮੇ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਭਲਾਈ' ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 142 ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮੁਦਾਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੱਲ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਾਨਿਕਾ, ਜਿਲਦ 23, ਪੰਨਾ 389, ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ "ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਬਚਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਹਾਦਸਾ, ਬੀਮਾਰੀ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੀਮੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।" ਭਲਾਈ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਟੀ ਲਈ ਅਜਨਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੈਟਿਲਿਆ ਦੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ਉਹ (ਰਾਜੇ ਲਈ) ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ।" ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਕਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਿਧ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਪਿਤਾਵਾਦੀ ਰਵੱਈਏ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ, ਮੌਰਿਆ, ਅਕਬਰ ਸ੍ਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇਵਰਾਇਆ ਅਤੇ ਕਾਕਤੀਆਂ ਆਦਿ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੋਬਰਟ ਮੈਕਨਾਮਾਰਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੇਟਰ ਸਿੰਗਰ ਨੇ ਆਪਣੇ "ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਐਥਿਕਸ, 1979" ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਤ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੰਮਲ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।"

ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਮ ਐਲਾਨ, 1948, ਅਨੁਚਛੇਦ 1 ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਜਨਮੇ ਹਨ।" ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਹਰ ਕੋਈ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।" ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।" ਅਨੁਚਛੇਦ 22 ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ "ਹਰ ਕੋਈ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਹਰ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨ ..... ਅਤੇ ਸਰੋਤ ..... ਦੁਆਰਾ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਨ।" ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ, ਕੱਪੜੇ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬੀਮਾਰੀ, ਅਪਾਹਜਤਾ, ਵਿਧਵਾਪਣ, ਬੁੱਢਾਪਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਨਾਗਰਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਐਲਾਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ, ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਸਮਗ੍ਰ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ, ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵੰਡ ਉੱਤੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 1 ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅਲੰਘਣਯੋਗ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ, ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਅਨੁਚਛੇਦ 2 ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਰਗਰਮ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ, ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵੰਡ ਉੱਤੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 3(1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 4(1) ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਹਿਸਾਸ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ। ਅਨੁਚਛੇਦ 8(1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 10 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਸ਼ੀਲ ਵਧਾਈ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਾਅਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਉਪਾਅਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।"

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 38 ਅਨੁਸਾਰ "ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ, ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਲਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ।" ਲੇਖ 39(ਬੀ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ "ਕਿ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਾਂਝੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦੇਵੇ।" ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉੱਚਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਮਗਰੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਹੈ।

ਗ੍ਰੈਨਵਿਲ ਆਸਟਿਨ ਨੇ ਆਪਣੇ "ਦ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ'ਸ ਸੀਮਲੈਸ ਵੈੱਬ", ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਕੰਟੈਂਪਰਰੀ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਲੈਕਚਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਿਤਾਮਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖੇ : (i) ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਿਹਾ, ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ; (ii) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣਾ; ਅਤੇ (iii) ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ। ਜਦ ਤੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਭਾਰਤ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਦੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ,

ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ, ਭਾਰਤ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਤਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਨੇੜਲੇ ਸਾਥੀ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਆਤਮ-ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਫਲ ਕਾਰਜ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਬਣ ਸਕੇ।

ਐਲੀਅਟ ਡੈਡਸ ਨੇ ਆਪਣੇ "ਲਿਬਰਟੀ ਅਤੇ ਵੈਲਫੇਅਰ", 1957 ਐਡ. ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 17 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮ-ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੇਖ 46 ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ "ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ।" ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ, ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਵਿਚਲੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ, ਇਸਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪਰ "ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਆਰਥਿਕ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਅਤੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ।" ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੋਟਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।" ਡਾ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਉਹ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਹੈ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਆਈਟਮਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨਤਾ ਦੇ ਸੰਘ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹੈ। ..... ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਇੱਕ ਵੋਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੋਟ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਵੋਟ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ..... ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਕਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਅਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ, ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਉਸ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦੇਣਗੇ ਜੋ ਇਸ ਸਭਾ ਨੇ ਇੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਹੈ।"

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15 ਅਤੇ 16 ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਗਣਰਾਜ ਵਜੋਂ ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਾਨਕ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਯਾਨੀ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਯਾਨੀ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ "ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ" ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਆਏ ਅਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਪਲਟਿਆ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਚੌੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰੋਬਰਟ ਐਲ. ਸਾਈਮਨ ਨੇ ਆਪਣੀ "ਟ੍ਰਬਲਡ ਵਾਟਰਜ਼ : ਗਲੋਬਲ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਓਸ਼ਨ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼" (1984)

ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਾਲੇ ਮੌਕੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਾਪੇਖਿਕ ਸਮਾਦ੍ਰਿਯੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਵਿੱਚ, ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਬਰਟੇਰੀਅਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਮਿਲਕੀਅਤ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਯਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੂਰੂਆਤੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।" ਪੰਨਾ 198 'ਤੇ, ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੱਕ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੱਕ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਂ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਡਾਇਸ, ਆਪਣੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ, 5ਵੇਂ ਐਡ. ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 85 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਲੋਕਤੰਤਰ ਤਦ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਆਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਸਥਿਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਮਤਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।"

ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਵਿਤਰਣ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਰਨਾ, ਗਰੀਬਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਜਾਤ, ਉਪ-ਜਾਤ, ਧਰਮ, ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦਯ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੁਆਰਾ ਵਿਭਾਜਿਤ ਸੀ। ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਦਰਜਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਏਕੀਕਰਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜਾ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਾ ਕੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ - ਤਿੰਨਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵਿਤਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰ ਗਡਕਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਇਸਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ' ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 18 ਤੇ 1969 ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਜਬਰ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਸਕ੍ਰਿਯਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਸਤੂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰਬੋਤਮ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ"। ਇਸ ਲਈ, ਨਾਗਰਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਗਰੀਬਾਂ, ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਵਾਂਜਣਿਆਂ ਯਾਨੀ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ 'ਏਕਤਾ', ਭਾਈਚਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰੇ।

ਜੇਕਰ ਤੀਜੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ, ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵਾਂਜਣਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਤੰਗ ਭਰਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਵਾਂਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਕੇ. ਮੈਥਿਊ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜੱਜ, ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਲੋਕਤੰਤਰ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਿਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਹਰੇਕ ਨਿਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਘੇਰਾ ਖਿੱਚਣਾ ਹੈ। ਉਸ

ਘੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।" ਪੰਨਾ 38 ਤੇ, ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਕੋਣ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਲਾਮ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿੱਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਖੁਦ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ: 'ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿਓ।' ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ, ਇਹ ਸਭ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਮਝਣਾ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਣਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਨਮਜਾਤ ਪ੍ਰਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਪੰਨਾ 39 ਤੇ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਓਂ ਨੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਆਮ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਵੇ। ਲੋਕ ਇੱਕ 'ਸੰਬੰਧਾਂ' ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਪੰਨਾ 56 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਡਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਵਿੱਚ।"

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰੋਕਿੰਗ ਨੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ: "ਆਧੁਨਿਕ ਚੇਤਨਾ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਅਕਸੀਓਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਆਰਥਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਕੰਮ ਅਤੇ ਫੁਰਸਤ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਬੇਰੋਕਟੋਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਾ ਰਹੇ।" ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹਤ ਅਤੇ ਡਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲਈ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਪੱਕੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਉੱਤਮਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਵੇ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ।

ਰਾਅਲਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 259 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :

"ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮੂਲ ਸੰਰਚਨਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਸਿਸਟਮਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਾ ਮੌਲਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੂਲ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਸਟਮ ਉਹ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਸਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਸਿਸਟਮ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜੰਤਰ ਹੈ ਪਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕਠੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਨਗੇ। ਇਹ ਮਾਮਲੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸ ਵਰਗੇ ਵੱਖਰੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਮਨੁੱਖੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੋਣ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਦੇਵਤੀ ਬਾਲਸੁਬ੍ਰਹਮਣਯਮ ਬਨਾਮ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕਲੈਕਟਰ, ਨੈੱਲੋਰ, (1986) 2 ਏ.ਐਲ.ਟੀ 1, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ

20% ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 19(1)(ਜੀ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਵੰਡ ਦਾ ਨਿਆਂ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਉਚਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 46 ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ 20% ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 19 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਗਰੀਬਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ, ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਅਖੰਡ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋ ਧਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ; ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਈ। ਤੁਰੰਤ ਜੀਵਨ ਨਿਰਵਾਹ ਲਈ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ, ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦੀ ਨੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਾਂ ਛੱਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ। ਅਸਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚੋਲਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚੋਲਣ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸਰਹੀਣ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਜਾਂ ਅਸਾਇਨੀ ਨੂੰ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸਾਇਨੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਯੋਗ ਵਾਰਸ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਚੋਲਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਸਕਤੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 21, 38, 39 ਅਤੇ 46 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਬੀਲੇ, ਕਨੂੰਨ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ ਲਈ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਏ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 46 ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੰਪਤੀ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਦੂਰੀਆਂ ਜਾਂ ਬੇਝ ਹਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਫਿਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਹੇਵੇਗਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਮਾਮਲੇ, ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਗੈਰ-ਖੇਤੀ ਵਰਤੋਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਭਾਗ IV ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਐਕਟ ਦੇ s.23 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਬਨਾਮ ਡੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਂਗਰਸ, [1990] ਸੁਪਲ. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ., 192, ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ, ਜੇ.

ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਵੰਤ ਅਤੇ ਰੇ, ਜੇ.ਜੇ. ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਪਰ ਸਹਿਮਤ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53-ਏ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਗਾਤਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਹ ਯੋਗ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯੋਗ ਆਦਿਵਾਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਿਨਾਂ ਖਰਚੇ ਦੇ।

ਟੀ.ਐਨ.ਏ.

ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate